

University
of Stavanger

Er samfunnssikkerhet og beredskap kunnskapsbasert?

Kenneth Pettersen Gould, Associate professor

Kenneth.a.pettersen@uis.no

Kunnskapsbasert risikostyring – to påstander

- **Kunnskap om 1) fysiske forhold og 2) verdier og sosiale forhold må gis tilsvarende vekt**
- **Kunnskapsledelse handler (også) om håndtering av usikkerhet**

Risikoevaluering

- **'Akseptabel risiko'** – Aktiviteter hvor "restrisikoen" er så lav at ytterligere sikkerhet og beredskapstiltak er unødvendig
- **'Tolerabel risiko'** – Aktiviteter som er akseptable gitt investeringer i sikkerhet og beredskap
- **'Uakseptabel risiko'** – Aktiviteter som ikke kan startes eller må avsluttes inntil risikoen er redusert. Hvis ikke risikoen kan reduseres må aktiviteten forbys

Dette bildet av Ukjent forfatter er lisensiert under [CC BY](#)

Evaluering av risiko avhenger av to bidrag:

- **Fakta og bevis** (hva er årsaker og virkninger)
- **Verdier** (Hva er bra/dårlig, hva gir et godt liv, hva er riktig fordeling av fordeler og ulemper)

Risikoevaluering – behov for ulike kunnskapskilder og prosesser

Tvetydighet knyttet til både data (fakta) og verdier.

1. Trenger eksperter som undersøker kompleksitet og usikkerhet
2. Trenger eksperter som undersøker verdier og sosiale forhold (risikopersepsjon, tillit til eksperter og ledere)
3. Trenger prosesser for meningsutveksling mellom ulike aktører og interessegrupper
4. Fleksible kriterier for hvordan de ulike momentene kan kombineres

HELSETOPPENE: Helseminister Bent Høie (H) deltok flere ganger på pressekonferanser fra hjemmekarantene i forrige uke. Her sammen med FHI-direktør Camilla Stoltenberg og helsedirektør Bjørn Guldvog, som begge sitter i karantene i dag. Foto: Lise Åserud / NTB scanpix

MYNDIGHETENE OM KORONA-KRISEN:

«I praksis er dette et stort eksperiment»

Myndighetene som skal hindre spredning av koronaviruset i Norge, sitter slett ikke med noen fasit på hvordan det skal gjøres.

TV2 Nyhetene på nett 23.3.2020, <https://www.tv2.no/a/11321879/>

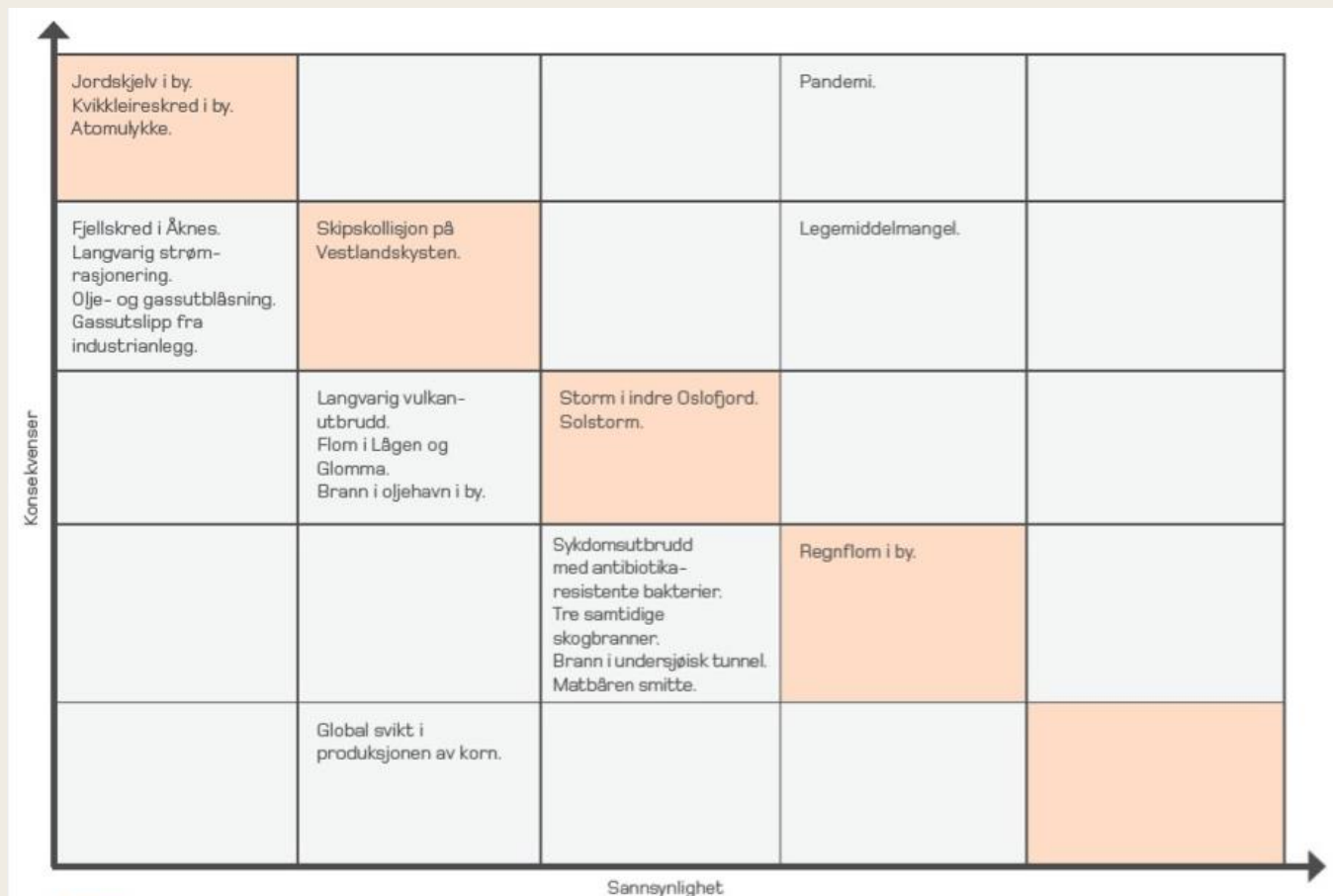
Sentrale tema i håndteringen av ulike risikopersepsjon og sosiale faktorer

- I risikostyring er kunnskap om verdier, bekymringer og persepsjoner av risiko av like stor betydning som kunnskap om 'fysiske' forhold
- Kriterier for implementering av kompenserende tiltak
- Strategier for å øke tillit til håndterende aktører og gi økt egenkontroll
- Kriterier for når «gapet» i risikoforståelser er for stort og hva gjør man?
- Ikke gjør feilen å plassere bekymringer som irrasjonelle

Kunnskap om samfunnssikkerhet og beredskap –

"Hvorfor var samfunnet ikke bedre forberedt på pandemien, det var jo den dominerende risikoen?"

FIGUR 1. Risikomatrix med de 21 utilsiktede hendelsene i AKS. Tilsiktede hendelser er utelatt i matrisen. Hendelser i samme rute har omtrent lik risiko.

Strategier for usikkerhetsbasert håndtering

		Meta-level	
		Known	Unknown
Primary level	Known	Known knowns	Unknown knowns (taus, skjult kunnskap)
	Unknown	Known unknowns (det vi ignorerer)	Unknown unknowns (det vi kun ser i etterpåklokskapens lys)

Table 1: Different knowns and unknowns (adapted from Bammer et al. 2008)

“Sjekkliste” for usikkerhetsbasert beredskap og krisehåndteringen

A world at risk

The world is at acute risk for devastating regional or global disease epidemics or pandemics that not only cause loss of life but upend economies and create social chaos.

○ Bevisst ignorering

- **Hva forsker vi ikke på – hvor kan vi forbedre kunnskapen og metodene våre?**
- **Forebygging og beredskap: Ansvarlige for bered.- og krisehåndtering har valgt noen strategier og har bevist valgt bort/oversett andre**
 - **Prioriteringer innen samfunnssikkerhet og beredskap preget av:**
 - *Forrige hendelse*
 - *Risiko forsterkning og risiko demping*
- **Prioriterer kortsiktige gevinster av tiltak heller enn de langsiktige konsekvensene**
- **Frykten for falske negative fører til begrensninger og tiltak uten grunnlag i faktiske farer og trusler (f.eks fjerning av terrortiltak)**
- **Redundans og slakk passer dårlig med dagens modeller for offentlig forvaltning og styring**

“Sjekkliste” for usikkerhetsbasert beredskap og krisehåndteringen

A world at risk

The world is at acute risk for devastating regional or global disease epidemics or pandemics that not only cause loss of life but upend economies and create social chaos.

○ Strukturer for informasjonsdeling og beslutningstaking

- **Informasjonsdeling mellom stater, myndigheter og organisasjoner**
- **og mellom systemansvarlige og de som gjennomfører. Førstelinjehandling av individuelle pasienter vs. befolkning som gruppe (fastlegeordningen i Norge eksempel på en suksess?)**
- **Samstyring av kritiske samfunnsfunksjoner. Ringvirkninger av risikoer som ligger utenfor organisasjoners/systemers egenkontroll (e.g. effektene på luftfart, reiseliv, samfunnsøkonomi under pandemi)**

○ Evne til å skifte perspektiv og utfordre det etablerte

- **Covid-19 eksempel på en krise vi ikke kan avslutte med ekstraordinære tiltak, den tar slutt når vi lærer oss å leve med den. Hva blir den nye «normalen»?**
- **Hva med farer og trusler som ikke er dekket av vår forforståelse og scenarier?**

Referanser

Bruvoll, J. (2020) *Risiko og sårbarhet i de kritiske samfunnsfunksjonene: De hovedansvarlige departementenes begrepsforståelse og implikasjoner for samstyring*, masteroppgave i samfunnssikkerhet ved Universitetet i Stavanger

Engen, O. A. et al (2021) *Perspektiver på samfunnssikkerhet 2. utgave*. Cappelen Damm, Oslo

Renn, O. (2008) *Risk Governance*. Earthscan, London.

Øren, A., Almklov, P., Engen, O.A. og Antonsen, S. (2020) *Hva har vi lært av Covid-19 pandemien?*, notater fra Virtuell konferanse 23.6.2020